האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في اسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

ד ח ו ף

10 במרץ 2026

לכבוד
מר מאיר שמעוני
מנכ"ל משרד החינוך

ולכבוד
מר אלעד מקדסי
מנכ"ל משרד התקשורת

שלום רב,

הנדון: **חלוקת אמצעי קצה ומציאת פתרונות תשתיתיים ללמידה מרחוק לכלל תלמידי המדינה**

נוכח הימשכות הלחימה, החזרה המדורגת ללימודים עליה הכריז שר החינוך, והפערים הקשים והמשמעותיים בין אוכלוסיות תלמידים שונות ביכולת הלמידה המקוונת, אנו פונים אליכם בשם האגודה לזכויות האזרח וועדת המעקב לענייני החינוך הערבי, בדרישה דחופה לחלוקה מיידית של אמצעי קצה – מחשבים וטאבלטים לכל תלמיד הזקוק לכך; לגבש פתרונות תשתיתיים הולמים לחיבור לרשת האינטרנט ביישובים שבהם תשתיות אלה חסרות או רעועות, ובפרט בנגב ובכפרים הבלתי מוכרים; לקביעת מערך השלמות לימודים לתלמידים שנבצר מהם לקחת חלק בלמידה מרחוק, לרבות בחופשות החגים הקרבים; ולפרסם כבר עתה מועדים מיוחדים לבחינות הבגרות המתחילות באפריל 2026, ולהקלות בהן, עבור אוכלוסייה זו.

עוד נדרוש, שמשרד החינוך יפעל לאלתר לאיסוף נתונים מלא ומעודכן על מספר התלמידים שאין ברשותם מחשב, טאבלט וחיבור לאינטרנט, לרבות פילוח לפי רשויות מקומיות, מוצא ורקע סוציו-אקונומי ויפרסמם, מיפוי שנדרש זה מכבר; וכן לקביעת תכנית רב שנתית למערכת החינוך, הכוללת הקצאת משאבים מתאימים, אשר תבטיח כי לכלל התלמידים במדינה תהיה נגישות אפקטיבית לתשתית אינטרנט, ומחשב לכל ילד, בשגרה ובחירום.

הכשל המתמשך של משרד החינוך לספק מערך למידה מרחוק שוויוני לכלל התלמידים בישראל חרף תקופת קורונה ממושכת, לקחיה, השנים שחלפו מאז נוצר לראשונה צורך חיוני בלמידה מרחוק בעתות חירום ולאחר שנתיים וחצי מפרוץ מלחמת חרבות ברזל – פוגע קשות בזכותם של תלמידים לחינוך, לשוויון בחינוך ולשוויון בכלל ולכבוד, כמו גם ברווחתם ובשלומם הנפשי. יש לפעול לאלתר לתיקון המצב.

לדברים בהרחבה:

1. ביום שלישי, 3.3.2026, שבה מערכת החינוך הערבית ללמידה מקוונת. יומיים לאחר מכן, ביום חמישי, 5.3.2026, הצטרפה אליה זו היהודית. ביום ראשון, 8.3.2026, אמור היה להתקיים היום הראשון ללמידה מקוונת במתכונת לימודים מלאה. במהלך היום נרשמו דיווחים על קריסת אתרי הלמידה מרחוק של משרד החינוך, בפרט בית הספר הווירטואלי, ועל איטיות בשרתים. מאות אלפי תלמידים לא נטלו בהם חלק. אתמול (שני) הודיע משרד החינוך על מתווה חזרה חלקית ללימודים בבתי הספר, בהתאם למתווה הרמזור ולרמת המיגון של בתי הספר, כבר ביום רביעי

האגודה לזכויות האזרח בישראל (ע"ר) | جمعية حقوق المواطن في اسرائيل | The Association for Civil Rights in Israel (ACRI)
איתמר בן אב"י 9 תל אביב 6473629 | شارع ايتمار بن ابي ٩ تل ابيب | 9 Itamar Ben Avi St. Tel Aviv
טלפון هاتف: 0528-595351 Phone | פקס فاكس: 03-5608165 Fax | talh@acri.org.il | www.acri.org.il

השבוע. הימשכות ירי הטילים, התרעות פיקוד העורף והודעת ראשי רשויות שלא יסכנו תלמידים, הביאו לדחיית המועד, בשלב זה עד ליום ראשון, 18.3.2026.

2. משמעות הדברים היא שלמידה מקוונת תימשך בכלל מוסדות החינוך ושכבות הגיל. גם כשישוב חלק ממערכת החינוך למתכונת לימודים פרונטלית, וככל שתימשך המלחמה, תלמידים מיישובים שונים, החשופים יותר לאימת הטילים מאיראן ומלבנון, ימשיכו בלימודי זום. הכשל המתמשך של משרד החינוך לאפשר למידה מקוונת שוויונית, והתעלמותו מקביעת מבקר המדינה בשנת 2021, לפיה על המשרד לגבש תוכנית אסטרטגית לאומית רב-שנתית לקידום הלמידה הדיגיטלית, הביאו לכך שגם היום, חמש שנים אחרי, קיימים פערים משמעותיים ביכולתם של תלמידים מאוכלוסיות שונות לקחת חלק בלמידה מרחוק.

3. דוח מבקר המדינה מינואר 2026 בנושא היערכות מערכת החינוך ללמידה במצב חירום, המתבסס על בחינת הלימודים המקוונים במהלך מלחמת חרבות ברזל, העלה ממצאים קשים. בתמצית, נקבע בו שלמשרד החינוך לא הייתה תמונת מצב עדכנית של המחסור באמצעי קצה בבתי התלמידים והמורים ערב מלחמת חרבות ברזל, שהוא לא פעל לתרגול מספיק של למידה מרחוק בקרב תלמידים ומורים בטרם המלחמה, ושהוא לא השלים את הטיפול בפערים בתשתיות הטכנולוגיות.

4. הכשל בהיערכות משרד החינוך ללמידה מרחוק פוגע במאות אלפי תלמידים, אשר אין ברשותם מחשבים ו/או נגישות לתשתיות אינטרנט, ובתלמידים אשר יש בביתם מחשב אחד אף שמספר הילדים בגילאי חינוך חובה במשפחה, הזקוקים למחשב, גבוה יותר. מצוקה כלכלית והיעדר חיבור לרשת נפוצים בעיקר בקרב תלמידים ערבים, בהם תלמידים מהכפרים הבלתי מוכרים בנגב ותלמידים מירושלים המזרחית, כמו גם תלמידים ממשפחות מבקשות מקלט וכאלה הנמנים על אוכלוסיות מוחלשות בכלל.

5. המספרים שבדוח המבקר מציגים את התמונה המלאה: בכ־72% מבתי הספר חסרו לתלמידים אמצעים ללמידה מרחוק, ובכ־48% מבתי הספר חסרו למורים אמצעים להוראה מרחוק. סקר שערך המבקר בקרב ההורים העלה, שרק 63% מההורים השיבו שילדיהם יש את האמצעים הדרושים ללמידה בשיעורים מקוונים. במלים אחרות: **כשליש מהתלמידים אינם יכולים לקחת חלק בלימודים מקוונים אפקטיביים.**

6. מי שנותרו מאחור, כאמור, הם בעיקר תלמידים ממעמד סוציו-אקונומי נמוך, ומרשויות מקומיות המדורגות בתחתית סולם המדד החברתי-כלכלי של הלמ״ס. הפערים מתאפיינים בעיקר בחלוקה אתנית. 74% מההורים בחינוך הממלכתי יהודי דיווחו כי לילדיהם יש את כל האמצעים ללמידה מקוונת, לעומת 44% בלבד מההורים שילדיהם לומדים במערכת החינוך הערבית. הממצא אולי החמור ביותר בדוח הנוקב של המבקר, הוא **שב-92% ממערכת החינוך הממלכתית ערבית חסרו לתלמידים אמצעים ללמידה מרחוק.** הפגיעה בתלמידים הערבים בלמידה בעתות חירום, היא פן נוסף ובוטה של אפלייתה התקציבית של מערכת החינוך הערבית והזנחתה ארוכת השנים.

7. ממצאי הביקורת מתאפיינים אף בפיזור גיאוגרפי: במחוזות הצפון והדרום היו שיעורים גבוהים מאוד של בתי ספר שבהם חסרו לתלמידים אמצעים ללמידה מרחוק. ל-85% מתלמידי יישובי הצפון, ול-83% מתלמידי הדרום, חסרו אמצעי קצה או תשתיות הולמות למתכונת לימודים זו.

8. דוח הלמ״ס שפורסם בפברואר 2026, מעיד אף הוא על העדר השוויון בגישה לרשת בין יהודים לערבים. בשנת 2024 השתמשו באינטרנט 88.2% מהאוכלוסייה היהודית, לעומת 80.1% מהאוכלוסייה הערבית. בהתאם, נגישות האוכלוסייה היהודית לאמצעי קצה, מחשבים וטאבלטים, עמדה על 83.5% בקרב היהודים לעומת 63% בקרב הערבים (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, **פערים בין יהודים לערבים במדדי איכות חיים בישראל**, 2024, 17.2.2026).

9. שנתון החברה הערבית בישראל לשנת 2024 של המכון הישראלי לדמוקרטיה, שפורסם ב־דצמבר 2025, מצביע על תמונה דומה, וקובע מפורשות שהאוכלוסייה הערבית בישראל סובלת מ״פער דיגיטלי עקבי ורב ממדי״ (ד״ר מוחמד ח׳לאילה, ד״ר אריק רודניצקי, **שנתון החברה הערבית 2024**, המכון הישראלי לדמוקרטיה).

10. מיפוי ראשוני שערכה בתחילת מלחמת אוקטובר ועדת המעקב לענייני החינוך הערבי יחד עם הוועד הארצי לראשי הרשויות המקומיות הערביות, בסוגיית היערכות מערכת החינוך הערבית ללמידה במצבי חירום, מהדהד ממצאים אלה. נמצא בו, שרק כעשירית ממוסדות החינוך בחברה הערבית ערוכים כראוי ללמידה מרחוק (בשאר המוסדות נמצאה היערכות בינונית ומטה); לפחות לרבע מהתלמידים הערבים אין אמצעי קצה הולמים, וכי בחלק גדול מהיישובים הערביים אין תשתית רשת מספקת ללמידה כזו.

11. מחסור קשה במיוחד באמצעי קצה וחיבור לתשתיות ניכר באוכלוסיית התלמידים הבדואים בנגב. מהנתונים שהתקבלו מהרשויות עולה, שכמעט למחצית מהתלמידים הבדואים (42%), ובסך הכל ל-47,000 תלמידים, אין מחשבים וטאבלטים. הנתונים לא כללו את תלמידי הכפרים הבלתי מוכרים, שם המצב קשה עוד יותר, בשל העדר תשתיות רשת. מחסור ניכר באמצעי קצה ובחיבור איתן לאינטרנט מאפיין אף את תלמידי ירושלים המזרחית.

12. כבר בתחילת מלחמת חרבות ברזל, בדיונים שהתקיימו בוועדות הכנסת השונות, בפרט בוועדת החינוך ובוועדה לענייני ביקורת המדינה, הציגו נציגי משרד החינוך מתווה לימודים שכלל למידה מרחוק ולמידה משולבת – מקוונת ופרונטלית. בשלהי אוקטובר 2023 התחוור, שלא הייתה כל היערכות מוקדמת ללמידה מקוונת, ושמחדלי המשרד התבטאו אף בכך שלא פעל להקמת תשתית מערכתית ללמידה דיגיטלית במצבי חירום. ראשי רשויות מקומיות דיווחו על מחסור במחשבים ובתשתיות רשת הולמות (ראו דוח מרכז המחקר ומידע של הכנסת, **פעילות מערכת החינוך במלחמת חרבות ברזל – תמונת מצב**, 29.10.2023).

13. בינואר 2024 נדונו בוועדת החינוך הפערים בין תלמידים ביכולתם לקחת חלק בלימודים מקוונים, פערים אשר רשויות מקומיות חזקות הצליחו לצמצם. במרץ 2024 נמתחה בוועדה ביקורת עזה על משרד החינוך בגין העדר נתונים ומידע בסוגיה, ובמאי 2025, בדיון משותף של ועדת החינוך וועדת המדע והטכנולוגיה, הודו נציגי המשרד שהמערכת אינה ערוכה במלואה ללמידה מרחוק, ושהמשרד מתקשה באיסוף נתונים בזמן אמת. הדיונים בוועדות הכנסת עסקו אף בפערים בתשתיות אינטרנט בין המרכז לפריפריה, ושוב ושוב עלו בהם הפערים בין האוכלוסייה הערבית ליהודית. כמעט שנה חלפה אך גם היום, ועל אף הדו״ח הקשה, המפורט והמפורש של מבקר המדינה, אשר פורסם לפני יותר מחודשיים, לא ננקטה כל פעולה נמרצת ומתחייבת, לאספקת אמצעי קצה וחיבור לרשת לכלל התלמידים. במקביל, הפערים רק הלכו וגדלו.

14. נדגיש. הפגיעה בתלמידים שאינם יכולים ליטול חלק בלימוד המקוון עמוקה יותר מפערים לימודיים. היא משליכה על שלומם הנפשי ועל רווחתם. חלקם מנותק לחלוטין ממוריהם, מחבריהם וממערך התמיכה הבית ספרי.

15. דומה שאין כל צורך להרחיב בדבר חובת המשרד, המעוגנת בחקיקה ובפסיקה, לספק חינוך שוויוני לכלל תלמידי המדינה, במרכז ובפריפריה, יהודים וערבים. על כן נזכיר, על קצה המזלג, שבשורת פסקי דין עמד בית המשפט העליון על חשיבות מימוש הזכות לחינוך ועיגן אותה כזכות יסוד, זכות חוקתית הנגזרת מחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, זאת בפרט במקום בו הפגיעה בזכות כרוכה בפגיעה בעקרון השוויון (בג"ץ 7426/08 **טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך** (2010); בג"ץ 5373/08 **אבו לבדה נ' שרת החינוך** (2011)). כך בוודאי כאשר הפגיעה נוגעת בלב הזכות לחינוך (בג"ץ 3752/10 **רובינשטיין נ' הכנסת** (2014)).

16. ייחודה של הזכות לחינוך נעוץ בעובדה שהיא זכות חיובית, המטילה חובה על המדינה ועל הרשויות המקומיות להבטיח חינוך חובה חינם לתלמידים כולם. בית המשפט העליון עמד זה מכבר על טיבה של הזכות לחינוך כזכות חיובית, ופסק:

> "הזכות לחינוך היא זכות מורכבת. יש בה פן של זכות אדם, שכנגדה ניצבת "חובת אדם" שיש לממשה במסגרת לימוד חובה. חובת הלימוד מכוח החוק חלה הן על הפרט והן על המדינה, שעליה להקצות משאבים לקיום מערכת חינוך חינם, ולפקח על מימוש הזכות והחובה לחינוך, הלכה למעשה. נדירות הן זכויות האדם שהחוק כופה את מימושן. כזו היא הזכות לחינוך..." (בג"ץ 4805/07 **המרכז לפלורליזם יהודי – התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך** (2008)).

17. יש להזכיר למשרד החינוך, שהזכות לחינוך היא זכות אוניברסלית, החלה על כל ילד ונערה ללא קשר למוצאם, מעמדם הסוציו-אקונומי או מקום מגוריהם. סעיף 3 לחוק זכויות התלמיד, התשס"א-2000, אוסר על הפליה במערכת החינוך לרבות על רקע חברתי-כלכלי, מוצא והשקפה פוליטית. אף אמנת האו"ם בדבר זכויות הילד, 1989, אשר ישראל צד לה, אוסרת על אפליה בחינוך על רקע כלשהו (סעיף 2 לאמנה).

18. ארבע יסודות מרכזיים מרכיבים את הזכות לחינוך – זמינות, נגישות, חינוך ראוי והתאמה תרבותית. מחדלו המתמשך של משרד החינוך לאפשר לכל תלמידה ותלמיד לימודים בחירום, חותר תחת חובת הנגישות לחינוך ומהווה אפליה אסורה. הפגיעה בזכות לחינוך בשילוב עם הפגיעה בשוויון, ובפרט בשוויון בחינוך, מהווה פגיעה בזכות החוקתית לכבוד האדם. הדרת תלמידים מלימודים, הפוגעת כאמור אף בשלומם הנפשי, חותרת גם תחת עקרונות העל בדבר טובת הילד.

19. לכל אלה חטא משרד החינוך שעה שלא נערך כראוי, במשך שנים ארוכות, ללמידה בעתות חירום, שלמרבה הצער מאפיינות את החיים כאן. הוא לא הפיק מאום מלקחי הקורונה, ואף לא ממחדליו לספק חינוך שוויוני לתלמידים כולם בשנתיים וחצי שחלפו מפרוץ מלחמת חרבות ברזל. המשרד לא טרח לאסוף נתונים, כשל באספקת אמצעי קצה, לא תרגל לימודים מקוונים, לא הכשיר לכך מורים, והותיר מאחור מאות אלפי תלמידים מאוכלוסיות מוחלשות, בעיקר מהחברה הערבית.

20. נזכיר עוד, כי במאי 2020 עתרו לבג"ץ הקליניקה למשפט ומדיניות חינוך באוניברסיטת חיפה, והאגודה לזכויות האזרח בישראל, בשם שורת הורים וארגונים בדרישה להורות למשרדי הממשלה

הרלוונטיים להנגיש מחשבים ושירותי אינטרנט למאות אלפי תלמידים אשר אין ברשותם אמצעי קצה או נגישות לרשת האינטרנט (בג"ץ 2823/20 **נאצר נ' שר החינוך** (20.05.2020)). עתירה זו, אשר הוגשה בשלהי גל הקורונה הראשון, התייחסה לחובת המדינה להנגשת הלימוד המקוון לכלל התלמידים, בימי שגרה ובעתות חירום. בעתירה נדרשו, בין היתר, פתרונות חלופיים ללמידה עד להשלמת הקצאה מלאה של מחשבים ותשתיות רשת לתלמידים כולם. העתירה אוחדה עם עתירה נוספת, שעסקה בפערים דיגיטליים בקרב אוכלוסיית התלמידים בכפרים הבלתי מוכרים בנגב (בג"ץ 2398/20 **עדאלה נ' ראש הממשלה**). הדיון בעתירות התקיים ביום 20.5.2020, כשבוע לאחר שמערכת החינוך פתחה שוב את שעריה. בשל כך קבע בית המשפט "שרוב נושאי העתירות אינם דחופים עוד", אך הדגיש:

> "... עם זאת הבהרנו שבהתחשב בכך שתעצומות העותרים אכן מעלות שאלות נכבדות, ראוי לפיכך שהעותרים ימחקו את העתירות, תוך שמירת זכויות וטענות הצדדים הדדית ויפנו עתה לכל השרים הנוגעים בדבר וישטחו בפניהם בקשותיהם והשגותיהם וכי המשיבים יתנו דעתם למכלול בתקופה של כ-3 חודשים מעת שהפניות הללו תגענה אליהם, והכל לצורך היערכות ללמידה מרחוק בזמן חירום, לרבות אפשרות של פתיחת ערוצי רדיו וטלוויזיה ציבוריים ייעודיים למטרה זו, בצד התארגנות להיערכות תשתיתית וטכנולוגית להעברת שיעורים ברשת האינטרנט.... כמו כן על המשיבים ליתן מיידית את דעתם לבעיות החינוך שעדיין לא נפתרו באזורים הנחשבים 'אדומים'".

21. מאליו יובן, שפרק הזמן הנקוב למענה המשרדים הרלבנטיים בפסק הדין מתייחס לתקופות שגרה. זה אינו המצב היום.

22. בשל כל אלה נצפה, כאמור בתחילת מכתבנו, כי תפעלו **לאלתר** להנגשת אמצעי קצה לכלל התלמידים הזקוקים להם; כי משרד החינוך יפעל יחד עם משרד התקשורת להקמתן ושדרוגן של תשתיות אינטרנט, בפרט בפריפריה, ביישובים ערביים ובקרב תלמידי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב; כי פרנסי המשרד יעמלו על קביעת מערך השלמות לימודים לתלמידים שנבצר מהם לקחת חלק בלמידה מרחוק, לרבות בחופשות החגים הקרובות; וכי יפורסמו בהקדם מועדים מיוחדים לבחינות הבגרות המתחילות באפריל 2026, וייקבעו הקלות בהן, עבור אוכלוסייה זו.

נודה לתשובה דחופה. בהתאם לה נשקול את המשך צעדינו.

בברכה,

טל חסין, עו"ד

העתק: גב' גלי בהרבה מיארה, היועצת המשפטית ממשלה